

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio LXXXXVI. De iis quæ spectant ad actum externum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO LXXXVI.

De iis quæ spectant ad actum externum.

EA inter actum internum & externum est affinitas, ut ægrè de illo disputari possit, quin hinc inde quadam inferantur de externo. Unde in precedentibus Disputationibus, quæ de actu interno fuerunt institutæ, quadam nihilominus dicta etiam sparsim sunt de externo. Nonnulla tamen ad actum externum peculiariter pertinent quæ proinde hic sigillatim sunt discutienda.

SECTIO PRIMÆ.

De bonitate & malitiâ actus externi.

I. Quia hic intelligatur nomine actus externi.

ACTUS externi nomine hic intelliguntur operationes omnes à voluntate non elicite, sed solum imperate: unde actus appetitus sensitivi, imò & intellectus sub actus externi appellatione hic comprehenduntur, si liberè seu humano modo & ex determinatione atque imperio voluntatis eliciantur. Quia tamen quæstiones, quæ hic circa actus externos discutiendæ occurrunt, clariùs in actibus potentia motiva percipiuntur, de iis præcipuè disputabimus.

II. In quo actu primario consistat bonitas & malitia.

Primum itaque & præcipuum, quod hic inquirimus est, actusne externus an internus sit præcipuè seu primario bonus aut malus: quam quæstionem mirum est quàm prolixè nonnulli, quantæque cum confusione & obscuritate tractent, & dum extricare eam volunt, intricare magis novæque caligine involvunt. Hanc proinde difficultatem qua potero claritate & brevitate expedire conabor.

III. In variis circa bonitatem & malitiam actus interni & externi sententiis auctori sunt Theologi.

Non unus hac in re inter Theologos est procedendi modus. P. Salas Tract. 7. d. 6. Coninck de actibus d. 3. dub. 5. & alii plurimi univèrsim asserunt, tam bonitatem quàm malitiam formalem primò ac præcipuè actui interno, seu voluntatis competere, sicque per denominationem extrinsecam ab illo in actum externum refundi. Alii econtra absolute affirmant bonitatem & malitiam primario in actu externo relucere. Medio tandem modo procedit P. Vasquez d. 73. cap. 5. 6. & 7. ait enim malitiam ex objecto & circumstantiis desumptam primario in actu externo reperiri, & inde in internum derivari; malitiam verò quæ non ex objecto & circumstantiis, sed ex fine extrinseco desumitur, ait tunc in actu interno nunc in externo primario reperiri: bonitatem autem vult semper in actu interno primario residere, secundario in externo: quod etiam docere videtur Suarez hic Disp. 10. sect. 1. num. 5.

IV. Actus tum interni tum externi sunt formaliter boni & mali.

Ad resolutionem quæstionis supponendum imprimis est, non actus tantum internos, sed etiam externos esse verè & formaliter bonos & malos; sapissimè enim in Scripturâ eleemosynæ aliisque piæ opera, etiam externa laudantur; omne

etiam genus sceleris reprehenditur, quod signum est illa opera esse laude, hæc vituperio digna, & consequenter moraliter bona & mala. Nec refert actum externum non esse immediatè, & in se liberum, sed mediatè tantum & denominativè ab actu interno; sicut enim non obstat ejus bonitati quòd alia circumstantia sint illi extrinseca, ita neque quòd sit extrinseca libertas. Imò, ut Disp. 24. de Animâ, sect. 3. vidimus, actibus etiam internis voluntatis libertas, ex parte saltem, est extrinseca.

Habendum etiam præ oculis quod supra diximus, nempe ut actus externus sit bonus, non sufficere quod feratur in objectum ex se bonum & in debitis circumstantiis, sed ulterius necessarium esse, ut in illud feratur ex motivo aliquo honesto: quo sensu dicti solet plus requiri ad bonum quam ad malum, ad hoc enim ut actus sit malus hujusmodi nihil postulatur, sed sufficit actum cum deliberatione in objectum malum ferri, modo operans videat illud esse malum. Imò ulterius nulla bona intentio actionem hanc reddere potest bonam: unde si quis furtum aut homicidium committat, actus ipso facto est malus. Potest nihilominus ex intentione malæ actui alias vitioso nova species malitiæ accrescere, ut si quis mentiat ut furetur, & alia hujusmodi.

Licet verò nec intentio alicujus alterius finis mali, imò nec expressa volitio illius objecti quia prohibiti, sit necessaria ut actus aliquis sit malus, ut supra diximus, sed sufficiat quod illum exerceat quis videns esse prohibitum, aut furetur calicem sciens esse sacrum, etsi vellet objectum illud non esse prohibitum, aut calicem sacrum: si tamen volitioni objecti, aliàs boni ac liciti, accedat intentio prava, actus erit simpliciter malus.

Notandum tertio, sicut juxta supra dicta certum est actus externos esse verè & formaliter bonos & malos, ita negari non posse, quin actus merè interni, boni etiam sint & mali formaliter: si enim hominem quis velit occidere, actio illa seu volitio est mala, & peccaminosa, licet is hanc suam intentionem ac desiderium nunquam exequatur. Unde quamvis hujusmodi volitio ordinem dicat ad objectum illud malum, ipsa tamen formaliter non est mala per illud objectum, sed per suam entitatem, quæ formaliter per se est turpis & rectæ rationi dissona, nec metaphoricè tantum sicut medicina est sana, sed verè & propriè in se turpitudinem continet.

V.

Ut actus sit bonus non sufficit quod feratur in objectum bonum.

VI.

Si actus bono ex objecto accedat prava intentio, actum illum reddit simpliciter malum.

VII.

Actus merè interni, etiam sine externis, sunt verè boni & mali.

SECTIO SECUNDA.

Resolvitur questio circa malitiam actus externi: ubi etiam declarantur quedam circa actum internum.

I. In actu interno primario aliquo modo resistit bonitas & malitia.

His positis, dico primò: actus internus est aliquo modo primariè bonus & malus, ita Salas, Conineck, & alii supra relati, & admittere videtur Vasquez loco citato: tenet etiam Durandus in 2. d. 42. q. primà, & alii. Declaratur & probatur conclusio; actus enim internus est prius naturà externo, & ab eo planè independens: unde quando quis per actum internum malum intendit aliquid externum malum operari, etsi Deus suspenderet concursum ad actum externum, internus adhuc maneret malus.

II. Illud est bonum & malum primario, quod est primario liberum, quod competit actui interno.

Secundò probatur: in tantum aliquid est bonum vel malum moraliter, in quantum est liberum; ergo illud erit bonum & malum primariò, quod est primariò liberum: sed actus internus est primariò liber ut constat, cum per se & independentè ab externo sit liber, hic verò non nisi participativè ab interno: cum itaque actus internus sit primariò & formaliter liber, erit etiam primariò & formaliter bonus & malus; dissonantia quippe actus magis propriè liberi gravior est contra rationem, quam actus non ita propriè liberi.

III. Actus externi malitia major est vel minor secundum malitiam actus interni.

Probatur tertio: ex solà mutatione actus interni crescit malitia actus externi, ita ut idem omnino actus externus majorem habeat malitiam, quando actus internus est intensior aut vehementior, quod verum etiam est de bonitate: ergo signum est aliquo saltem vero sensu bonitatem & malitiam primariò reperiri in actu interno. Confirmatur: actus internus subinde est malus quando nulla est malitia in actu externo, ut cum quis vult actionem aliquam externam, alioquin in se bonam, invincibiliter tamen putans eam esse malam: in hoc casu actus internus est malus, & nihilominus nulla est malitia in actu externo: ergo malitia hic est primariò in actu interno: quæ clariùs constabunt ex conclusione sequente.

Solus actus internus est aliquando malus.

IV. Actus externus totam malitiam accipit interdum ab interno.

Dico secundò: actus externus, aliquando saltem, non solum non est primariò malus respectu interni, sed nullam omnino habet malitiam nisi in quantum eam recipit ab interno: ita S. Bonaventura in 2. dist. 42. art. 1. q. 1. Albertus magnus art. 1. Richardus art. 1. q. 1. Ægidius q. 1. art. 1. Gabriel q. 1. art. 2. conclusione 1. Ockam in 3. q. 10. & alii.

V. Ostenditur quo pacto actus internus aliquando vitiat externum.

Veritas hujus conclusionis in iis actibus externis constat, qui alioqui liciti sunt, & ex eo solum redduntur mali, quòd malà intentione fiant: sic dare eleëmofynam, ut pauperem ad peccatum pertrahat, studere ut temporis quo adire templum debeat obliviscatur, & hoc modo Sacrum omittat, sunt actiones malæ, non quidem ex se seu ex objecto præcisè, cum utraque actio secundum se honesta sit, sed merè vitiat ex fine malo apposito, sicque malitiam suam primariò & adæquatè haurit ab actu interno malo. Hoc etiam probat confirmatio supra numero tertio posita.

VI. Actus externus quo pa-

Dico tertio: licet nulla sit malitia moralis, ubi non est libertas, ut constat, cum morale & libe-

rum juxta superius dicta sit idem, nihilominus sicut actus internus communicat interdum denominativè malitiam externo, ita & externus interno: quod in iis actibus externis contingit, in quibus ipso facto quòd liberè fiant reduct malitia. Ac proinde si hoc modo sumatur denominatio mali, & non causaliter, prout scilicet actus internus est causa externi, dici potest talem actum externum esse primariò malum, internum secundariò.

Et interdum communicet malitia interno.

Ratio est: hujusmodi siquidem actus, furtum verbi gratià & homicidium eo ipso quòd intelligantur fieri liberè, sunt mali: unde præcisè non est opus à voluntate quidquam recipiant præter libertatem; licet enim nequeat actus aliquis externus esse malus moraliter, nisi sit liber, si tamen ipso facto quòd liberè fiat sit moraliter malus, tribuendo singula singulis, malitiam habet à se, libertatem à voluntate. Quantumvis ergo volitio, seu actus internus à quo procedit externus sit malus, actus tamen hic non est malus, ut procedit à volitione illà quà malà, sed quà liberà, cum ipso facto quòd intelligatur actus hujusmodi externus procedere à volitione liberà, intelligatur esse malus, idque etsi quis mente præscindat à malitià illius actus interni, & attendat ad solam ejus libertatem: ergo actus externus præcisè accipiendo libertatem ab interno est malus moraliter, ergo malitia hic quoad formalem conceptum præcipue residet in externo. Jam verò econtrà, actus iste internus quantumcumque consideretur ut liber, non concipitur eo ipso habere malitiam, sed hanc habet prout respicit actum illum externum malum. Hoc itaque sensu malitia primariò residet in actu externo, secundariò in interno. Et secundum hæc intelligi debet prima Conclusio.

VII. Et actus externus se malus non requiritur aliquando nisi ut solam libertatem accipiat ab interno.

Libertas in hoc casu tribuitur actui interno malitia externo.

SECTIO TERTIA.

In quo primariò resideat bonitas actus externi.

DIXIMUS sectione præcedente malitiam interdum ab actu externo communicari actui interno, ut conclusione 3. num. 6. & 7. declaratum est: hinc existimabit fortasse aliquis idem asserendum esse de bonitate, cum hæc ut plurimum, pari inter se passu procedant: sed aliter se res habet, ut jam ostendam.

I. Non eodem modo se habet bonitas actus externi, quo malitia.

Dico itaque quartò: bonitas nunquam primariò residet in actu externo, sed in interno, à quo communicatur externo. Ratio hujus est disparitas inter actum bonum & malum: nullus enim actus est bonus præcisè ex objecto & circumstantiis, sicut ex iis est malus; nam licet quis sciat esse pauperem cum cui dat eleëmofynam, nisi tamen det ex affectu misericordiæ, seu sublevandè illius inopiam, actus ille non est bonus: si verò emittat sagittam sciens tali loco esse hominem, eumque occidat, actus est malus: ad quod non est opus ut intendat occidere hominem, imò actus est malus, licet intendat contrarium. Cujus ratio ulterior est, quam assignat S. Thomas q. 20. art. 2. ad bonitatem scilicet requiri integritatem omnium, bonum quippe ex integrè causà, ac proinde finem etiam postulat honestum, ad malitiam autem sufficit singulorum defectus: unde plura secundum omnes ad bonum requiruntur, quam ad malum.

II. Bonitas in actu externo nunquam primariò residet, sed in interno.

Ad actum bonum non sufficit quòd verjetur circa objectum bonum, sufficit tamen ad actum malum, quòd verjetur circa malum.

Dices:

III. Dices: sicut actus externus primario prohibetur, ita & precipitur: laudantur etiam frequenter in Scriptura actus boni externi, ergo eodem modo sunt primario boni, sicut mali. Respondetur negando consequentiam: ratio enim cur actus externus primario precipitur, est quia lex humana non tendit in modum, quo actio interior fit, sed solum actum externum precipit quoad substantiam: unde licet sit conformis precepto, hoc tamen non sufficit ut sit formaliter bonus, sed ad summum est bonus materialiter: at vero ut sit malus, sufficit quod sit difformis precepto, cum voluntas legislatoris exigit ut sit ejus mandato conformis.

IV. Ad illud de laude, in primis dico laudari quidem actus bonos in genere, ut eleemosynam &c. hoc autem solum arguit hujusmodi opera esse bona, non tamen primario bona, nec primario laudari. Deinde laudantur opera externa eleemosynae &c. ut homines ad illa frequentius exercenda excitentur, haec etenim non sunt plerumque sine actibus bonis internis, imo hi ut plurimum sunt illorum cause. Si quando autem opera externa, alioqui bona, procedant ab actu interno non bono, reprehenduntur in Scriptura, per quod innuit, ubicumque laudat opera externa bona, id fieri intuitu actus interni honesti, quem tunc supponit operantem habere. Imo hoc interdum expressè requirit Scriptura: sic Matthaei decimo laudatur, non praecise qui dat eleemosynam, sed qui dat calicem aquae frigidae in nomine discipuli, item Matthaei sexto hortatur Christus ad jejunium & eleemosynam, non quomodocumque, sed ut Pater videat in abscondito: ubi, & alibi saepe clare innuitur, ad hoc ut opus externum sit bonum, requiri ut recta intentione fiat, sicque illud in se non esse primario bonum, sed bonitatem hoc modo haurire ab interno.

Bona externa saepe laudantur in Scriptura ratione interiore.

SECTIO QUARTA.

Utrum actus externus quidquam bonitatis aut malitiae addat interno.

I. Status praesens diffinitio proponitur. **V**T res haec clarius intelligatur, ponamus duos homines omnino inter se aequales, quorum uterque habet absolutam voluntatem opus aliquod bonum exercendi, jejunandi exempli gratia, quod alter praestat, alter morbo aut alia ratione impeditus praestare nequit: in hoc ergo casu quaerimus, utrum is qui actu jejunat plus apud Deum mereatur quam ille qui non jejunat, vel an par sit meritum utriusque: idem e contrario est de actu externo malo, & demerito.

II. Dicendum cum communi Theologorum sententia contra Scotum (licet multi velint eum loqui de bonitate solum & malitia Metaphysica) actum externum nihil bonitatis aut malitiae addere interno, vel quod eodem recidit, nihil imputabilitatis in ordine ad praemium vel poenam, seu ad meritum aut demeritum: ita Vasquez, hic Disputatione septuagesima-sexta, Coninck Disputatione tertia dub. 7. & alii, estque expressa mens sancti Thomae hic quaestione vigesima, artic. 4. Idem docet S. Bonaventura in 2. distinctione 42. articulo 1. q. 2. Aegidius quaest. prima, art. primo, & dist. 40. quaest. prima, art. secundo. Richardus Distinct. 40.

art. 1. q. 4. & Dist. 42. q. 2. Gabriel Dist. 42. art. 2. Gregorius ibidem, q. ultima, quod etiam aperte tradere videtur S. Augustinus, & alii ex sanctis Patribus.

Quod autem in conclusione diximus intelligi debet actum externum non addere bonitatem aut malitiam in ordine ad meritum ac demeritum formaliter; occasionaliter enim frequenter addit, cum sit occasio, ut actus internus intensior subinde fit ac diuturnior, ex quo consequenter augetur meritum, & etiam demeritum: habet item adjunctum nonnunquam bonum exemplum, & scandalum, aliaque hujusmodi, quae sine dubio aliquo modo, saltem indirecte & occasionaliter conducunt ad bonitatem & malitiam moralem actus interni augendam.

Ratio unica & sufficiens conclusionis est; quidquid namque auget bonitatem aut malitiam actus in ordine ad meritum & demeritum, liberum sit oportet, debet siquidem esse imputabile ad praemium vel poenam, quale, ut ipso naturae lumine constat, est illud solum quod est in potestate operantis: sed actus externus non addit novam libertatem interno, cum liber sit participative tantum & extrinsece, libertate scilicet desumpta ab actu interno, quo actu interno posito, non est in hominis potestate, ut non sequatur actus externus: licet ergo Physice bonitatem aliquam aut malitiam addat actu interno, quatenus adjicit aliquid, quod deceat vel dedecet naturam rationalem, non tamen auget imputabilitatem ad praemium vel poenam, cum non augeat libertatem.

Confirmatur: Ponamus duos homines, Parisius alterum, alterum Constantinopoli, quorum uterque habet absolutam & aequalem volitionem hominem occidendi, quod alter praestat, alter divinitus impeditur ne id quod intendit faciat: in quoniam primus gravius peccat, quam secundus? tota enim culpa consistit in actu interno, quo supposito neuter abstinere ab opere externo potuisset, nisi divinitus fuisset impeditus; ergo aequale est utriusque peccatum.

Hoc tamen de augmento meriti & demeriti intelligitur, ubi nulla omnino est nova libertas: si enim quando voluntas actum aliquem internum imperat, non ita cum quoad omnes circumstantias determinet quin relinquat aliquam indifferentiam, vel quoad tempus vel modum, aut intensiorem actus, & similia, non tollitur quo minus actus imperatus augere possit meritum vel demeritum imperantis; cum novam aliquam eidem superaddat libertatem.

SECTIO QUINTA.

Argumenta contententia actum externum aliquid bonitatis & malitiae addere interno.

OBIECTES primo si actus externus nihil addat valoris & dignitatis moralis interno, sequitur eum, qui vellet dare eleemosynam infinitam, habiturum meritum infinitum, quod tamen parum videtur probabile: sequela probatur: qui enim dare vellet unum aureum haberet meritum ut unum; ergo plus haberet volens dare duos; ergo tandem qui dare vellet infinitos, haberet meritum infinitum.

At sane

III. Occasionaliter tamen actus externus auget saepe tam bonitatem quam malitiam interni.

IV. Quicquid auget bonitatem & malitiam debet esse liberum.

V. Vbi aequalis libertas, aequalis etiam est bonitas vel malitia.

VI. Actus imperatus internum auget meritum vel demeritum imperantis.

I. Obj. Hinc fit, qui cum qui intendit dare eleemosynam infinitam, habere meritum infinitum.

II. Non magis sequitur ex uostrâ sententiâ meritum illud futurum infinitum, quam ex contrariâ.

At sanè quidquid sit de rei veritate, de qua postea, non video quo modo hoc sequatur magis, quam si actus externus addat aliquid interno; nec enim credo quemquam dicturum, si quis possideret (quod non implicat diuinitus) rem infinitam, & infinitos aureos, & eos omnes alteri de facto simul daret, illum actum necessariò fore infinitum; sicut namque unico actu cognoscere infinita non arguit infinitatem in actu, quemadmodum nec clarè videre aut amare objectum simpliciter infinitum, nempe Deum, ita nec eum arguit vel le dare aut etiam dare eleemosynam infinitam. Quare si actus externus simul cum interno non facit meritum infinitum, quomodo illud faciet solus internus.

III. Actus quo quis dare vellet eleemosynam finitam potest esse perfectior actu, quo alius vellet dare infinitam.

Ad hoc ergo sicut ad alia argumenta calculatoria dici potest, solum probare actum illum, quo quis vellet dare eleemosynam infinitam, perfectiorem fore ceteris paribus, & per se loquendo omni alio actu, quo quis dare vellet eleemosynam finitam. Dixi per se loquendo; existimo enim non esse improbable, sicut actus quo quis dare vellet exiguam eleemosynam, perfectior & magis meritorius esse potest alio actu, quo alter vellet dare magnam, ita & posse ratione intensiõnis, aut alterius circumstantiæ actum, quo quis dare vellet eleemosynam finitam, esse vel æquè vel magis meritorium actu quo alius vellet dare infinitam.

IV. Voluntas dandi eleemosynam sex pauperibus non est necessariò perfectior voluntate dandi eleemosynam uni.

Unde ulterius existimo voluntatem dandi eleemosynam sex pauperibus, non esse necessariò sextuplo perfectiorem actu quo dare quis vellet eleemosynam proportionatam uni, nec semper meritum eius erit sexies majus: si tamen sex actibus distinctis, quorum singuli forent in perfectione æquales illi, quo eleemosynam largiretur uni, sex illis hominibus eam eleemosynam daret, meritum esset sextuplo majus. Cujus ratio est quòd bonitas & præstantia actus non desumatur adæquatè à solo objecto, sed à circumstantiis libertatis, intensiõnis &c. Unde ex solâ multiplicatione objecti non sequitur multiplicari bonitatem actus, sed multiplicari debet libertas, & alia, alioqui actus in perfectione non crescet perfectione Arithmetica, sed ad summum Geometricâ.

V. Actus internus & externus habet malitiam physicè, non moraliter distinctas.

Objicies secundò: actus externus malus aliquid malitiæ addit interno, ergo & bonus aliquid addit bonitatis: antecedens patet, internus enim & externus prohibentur præceptis diversis, ergo habent malitias diversas. Respondetur habere quidem eos malitias Physicè vel Metaphysicè distinctas, non tamen moraliter, seu in ordine ad vituperium, & imputabilitatem ad pœnam, cum non sit novum demeritum. Ad illud de diversis præceptis, dico, ipso facto quod prohibetur actus externus, prohiberi internum, cum ille consistere sine hoc omninò nequeat: ne tamen vulgus erraret, existimando prohiberi solos actus externos, non internos, duo de illis adjecit Deus præcepta. Deinde sepe homines peccant interius, quando non prorumpunt ad actus externos: quare expediebat ut actus interni peculiariter & per se prohiberentur.

Cur prohibeantur diversis præceptis.

SECTIO SEXTA.

Solvitur aliud argumentum circa actum externum & internum: Vbi an voluntas sola alicujus rei sit æqualis factò.

OBJICIES Tertio: voluntatem solam non tantum reputari ac factum, alioqui is qui cuperet tantum amare Deum, quantum cum maximo quisque Sanctorum amat in cælo, foret ei in merito æqualis. Confirmatur: nam qui solum desiderat mori pro Christo, non tantum habet gratiæ quantum alius, qui vitam actu pro eo, & sanguinem profundit. Præterea Doctoribus peculiare datur in cælo præmium, seu laureola, quæ aliis, qui actu non docuerunt, non conceditur.

I. Obj. Siqui enim, qui cupit mori pro Christo, tantum meretur is qui actu pro eo moritur.

Ad argumentum respondetur, aliud esse de actu externo elicitò, aliud de interno, hic enim novam habet libertatem & honestatem propriam, diversam à solo illius desiderio, sicque sine dubio amor Dei est perfectior, & majoris meriti quam solum amoris illius desiderium: at verò actus externus solus nihil planè, moraliter loquendo, superaddit interno.

II. Novus actus internus elicitus semper augeat meritum.

Ad illud de Martyrio, dico cum communi sententiâ Doctorum, Martyrium actu susceptum particularem conferre gratiam supra actum internum, & hoc peculiare esse Martyrii privilegium, quod etiam tollit peccatum originale, ut nonnullis contigit ex Sanctis illis Innocentibus, ab Herode pro Christo interfectis. Præterea si quis in peccato mortali existens habeat de illo attritionem, & hoc modo in odium religionis aut fidei occidatur, consequetur gratiam, & peccati illius remissionem; hoc tamen specialiter concessum est à Christo Martyrio, quòd scilicet gratiam conferat ex opere quasi operato, sicque non eo sensu, quo hic loquimur nempe meritorie.

III. Singulare privilegium est Martyrii, ut gratiam augeat ex opere quasi operato, non tamen hoc facit meritorie.

De laureolis Doctorum, quæ iis tantum dari censentur, qui actu docuerunt, major est difficultas: dici tamen potest, eas non propter actus externos præcisè dari, sed propter actus internos consummatos, qui moraliter loquendo sunt diversæ rationis ab actibus internis non consummatiss. Actus verò interni non consummati cujuscumque rationis fuerint, si sint æquè perfecti, habebunt tantum præmium simpliciter loquendo, seu essentialiter, quantum actus consummati, licet non eiusdem fortè rationis: unde semper salvatur, ratione actus externi præcisè, præmium non esse majus. Quoad laureolam autem dicunt multi eam non semper dari ob merita, cum S. Thomas q. 96. supplen. art. 5. & alii affirmant infantes cum integritate carnis defunctos, aliquam virginitatis laureolam obtinere.

IV. Laureola Doctorum non dantur merè propter actus externos.

SECTIO SEPTIMA.

Alia difficultas discutitur circa actum externum.

I. Obije. Ergo cupiens relinquere mundum tantum meretur, quantum is qui actu relinquit.

II. Resp. Actus sequi Evangelicam consilia, multas secum afferunt internas virtutes.

Aliud est martyrem esse in umbra, aliud actu subire martyrium.

Dictum inter & factum, magnum intercedit intervallum.

III. Religiose, qui actum Christum sequuntur, multum cedunt seculari, qui hoc tantum faciunt in preparatione animi.

Nonnulli errant.

Obicies quartò hinc sequi, eum qui est in preparatione animi ad aliquid eximium præstandum, æquè multum mereri ac meretur alter qui illud executioni de facto mandat, quod tamen videtur contra communem conceptum omnium; sic enim qui ita animo comparatus est, ut vellet relinquere mundum, & religiosum statum amplectendo Christum sequi, esset æqualis meriti cum illo, qui de facto Christum hoc modo in strictioris vitæ disciplina sequitur.

Respondetur negando sequelam, tum quia actu sequi Evangelicam consilia, & Christo in religione servire, multas in se virtutes etiam internas continet, quas non exercet is, qui hæc in preparatione tantum animi habet, ut diximus initio objectionis præcedentis. Unde vel hoc nomine ille non tantum habet virtutis & meriti. Deinde quando quis actu omnia Christi causâ relinquit, signum est habere eum voluntatem ferventiorum, quam habeat alter qui inefficaciter solum vult Christum sequi. Quare multi, ut dici solet, in umbra & quiete, seu dum domi orant sunt martyres, & gravissima pro Christo tormenta subinde in preparatione animi patiuntur, qui tamen si producerentur in solem & pulverem, ac tormenta isthæc de facto experirentur, maximam in iis difficultatem sentirent, longèque majorem fervorem, & actus perfectiores sibi necessarios esse animadvertent, quam erant illi, quos in cubiculo orantes exercebant. Hinc ut vulgare habet proverbium, Dictum inter & factum magnum intercedit intervallum.

Ex his ergo constat seculares, qui in preparatione tantum animi religiosum studium amplectuntur, multum hac in re deficere à perfectione religiosorum, qui non in preparatione animi tantum, sed re ipsâ Christum per rerum omnium sui-que abnegationem & contemptum sequuntur: si enim æquè ferventem haberent voluntatem, æqualem in iis operaretur effectum: nam ut rectè Sanctus Bernardus Epistola 77. *Voluntas pro facto reputatur, ubi factum excludit necessitas*, sed in his nulla necessitas impedit, quo minus quod in animo habent, effectui mandent, ergo signum est, eorum amorem ac desideria erga Christum & ætiorum vitæ rationem esse multò frigidiora & languidiora, quam sint illorum, qui hæc re ipsâ, & efficaciter præstant. Lucè ergo clarius est errare eos, qui actualem religiose vitæ susceptionem, nihil aliud preparationi animi in seculari addere existimant, præter actum externum: superaddit enim efficacem hanc voluntatem, quæ absque dubio actus maximè sublimis est, & preparatione illâ animi, quam etiam non minus habent religiosi quam seculares, multò perfectior.

Verum est quidem posse subinde secularem multos actus perfectos elicere, & maximum gratiæ ac virtutum cumulum consequi, sicque hoc titulo esse potest religiosus aliquo perfectior, qui quamvis actu omnia pro Christo reliquerit, non tamen ita in virtutibus acquirendis est sedulus. Quod autem in præfenti dicimus est, religiosum in ipsâ rerum omnium abdicatione secularem excellere ratione actus interni perfectioris. Deinde status ipse per se multò aptior est ad varias virtutes acquirendas, & gratiam in dies, imò horas ac momenta augendam, cum religioso plurima ac præstantissima ad hoc media & instrumenta superpeditet.

IV. Possunt seculares aliqui religiose quibusdam esse perfectiores. Status religiosus est maximè perfectissimus.

Obicies quintò, nonnullos ex Sanctis Patribus videri contrarium asserere, & in particulari Sanctum Augustinum libro 13. de Trinitate cap. 5. *Mala, inquit, voluntate sit homo miser, sed miserior potestate qua desiderium mala voluntatis impletur*: Censet ergo S. Doctor externam voluntatis impletionem aliquid miseriæ superaddere. Respondetur, occasionaliter addere, ut supra diximus, hæc enim ratione, homines cum habeant opportunitatem & potentiam pro libito peccata admittendi, altiores in peccando radices agunt, & ob pravam peccandi consuetudinem difficilius resistunt, quæ sine dubio est maxima miseriæ, nec aliud intelligit Divus Augustinus. Hoc verò nihil facit contra nos, qui solum negamus actum externum, vel bonum vel malum, quidquam præcisè formaliter addere in ordine ad præmium aut poenam.

V. Non docent SS. Patres actum externum aliquid addere interno formaliter, sed tantum occasionaliter.

Ut ergo tandem ad questionem initio Sectionis quartæ propositam directè respondeamus, de duobus scilicet hominibus, quorum uterque absolute statuit jejunare, vel dare elemosynam, alter verò impeditur, ne rem opere exequatur. Dico, si ita in actibus omnibus internis ponantur æquales, ut qui actu dat elemosynam, vel jejunat, in nullo præter merum actum externum, seu rei efficaciter volitæ executionem alterum superet, dico inquam, utrumque æqualis planè in hoc futuros meriti, cum actus externus, sicut nihil libertatis, ita nihil dignitatis tribuat interno. Addo tamen, vix unquam contingere, ut qui opus aliquod exterius exequitur, occasione difficultatis, quam in illius exercitio, jejuniò exempli gratiâ, experitur, novos aliquos actus internos non eliciat, & in hoc superet alterum, qui voluntate tantum & voto, non re ipsâ jejunat: & hoc est quod supra dixi, actum externum augere meritum occasionaliter. Hæc de actibus humanis.

VI. Qui in actibus internis sunt pares, pares quoque sunt in merito.

Ostendit quo pacto actus externus occasionaliter auget meritum.

Fusè hic quosdam disputantes video de conscientia seu regulâ nostrorum actuum, per quam scilicet humana voluntas ad rectè ordinatèque in omnibus procedendum dirigitur. Sed hic tractatus, cum purè moralis sit, una cum aliis ei similibus commodius collocabitur infra; merè enim moralia per se simul omnia, & à speculativis separatim tractare præstat, ne materialium, quæ Scholastico more discuti, ac Theologiae auditoribus tradi solent, series interrumpatur.

VII. De conscientia seu regulâ nostrorum actuum commo- dius agatur infra.

